

AUTARKEIA

alumni Wijsbegeerte

Universiteit Utrecht

Nieuwsbrief – Maart 2013

Universiteitsdag 2013 op zaterdag 6 april

wordt kennisfestival in het stadshart

Het afgelopen jaar is door het Universiteitsfonds hard gewerkt aan het omvormen van het programma van de U-dag. Dit wordt vanaf 2013 een kennisfestival dat volledig in de Utrechtse binnenstad plaatsvindt. De bedoeling is dat het daardoor meer een kop en een staart krijgt en men er meer een dagje uit in Utrecht van maakt dan mogelijk is wanneer het merendeel op de Uithof plaatsvindt.

Dat houdt onder meer in dat in samenspraak met de decanen van de 7 faculteiten een programmaraad is samengesteld, die jaarlijks een overkoepelend thema samenstelt dat vervolgens wordt uitgewerkt tot 4 debatten en 10 lezingen (die tijdens de U-dag in 2 rondes plaatsvinden). De dag zal beginnen met een plenair programma in de Domkerk. Dit geheel wordt georganiseerd en uitgevoerd door het Universiteitsfonds. Voor meer informatie:

www.uu.nl/NL/Informatie/alumni/Actueel/nieuws/Pages/Universiteitsdag2013.aspx

dus 's middags iets anders...

Het komt er op neer dat de gebruikelijke middagprogramma's zijn verplaatst naar juni: over de opzet daarvan zullen de departementen, faculteiten en alumniverenigingen nog geïnformeerd worden door de faculteit.

in juni

Autarkeia mikt er op om in samenwerking met het departement en wellicht de (kersverse) alumnicommissie van de FUF, tot een middagprogramma te komen. Eén spreker was al gevraagd voordat het bestuur van de andere aanpak op de hoogte was, en er was al een oog gevallen op een recente afstudeerscriptie. Zodra er meer bekend is over plaats en tijd, zal er per email een nieuwsbericht - geen nieuwsbrief - meer informatie verstrekt worden.

Thé Pensant – November 2012

Piet Steenbakkers: *Benedictus de Spinoza's Ethica*

John Reijnders

Prof. dr. Piet Steenbakkers is door Autarkeia uitgenodigd een exposé te geven over

Colofon

Vereniging van Alumni van de Faculteit Wijsbegeerte van de Universiteit Utrecht 'Autarkeia'.

Informeel actief sinds 1994, opgericht 12 december 1996, KvK 40483493

De contributie bedraagt € 10,- per jaar. Het banknummer is 2294471, t.n.v. Autarkeia, Steve Bikostraat 262, 3573 BG Utrecht

Bestuursleden

Voorzitter:
Bernard Verlaan
bjernv@dds.nl

Penningmeester & secretaris:
Lies de Regt
efderegt@gmail.com

John Reijnders
rebroy@hetnet.nl

2 vacatures

Adviseur:
Erna Kas, e.a.j.m.kas@uu.nl

Online:

Website:
<http://autarkeia.wp.hum.uu.nl/>
LinkedIn Autarkeia:
https://www.linkedin.com/groups?gid=4379592&trk=hb_side_g
LinkedIn Alumni UU
www.linkedin.com/groups?gid=53449&trk=hb_side_g

een recent gevonden manuscript van Benedictus de Spinoza (24 november 1632--21 februari 1677).

Het Haagse portret van Baruch Spinoza, ca. 1665

In het bijzonder was dat het geval bij o.a. Althusser en Balibar. In vervolg op Spinoza's Opera Posthuma uit 1677, waarin opgenomen de *Ethica*, de *Tractatus Politicus*, de *Tractatus de Intellectus Emendatione*, de *Epistolae* en een *Compendium Grammatices Linguae Hebraeae*, was er behoefte ontstaan aan een nieuwe kritische editie.

Op de site van de Koninklijke Bibliotheek (zie: http://www.dbnl.org/tekst/spin003nage01_01/index.php) treft men de nederlandse vertaling van de Opera Posthuma, gedrukt bij de beroemde Amsterdamse uitgever Jan Rieuwertsz (1617-ca.1685), uit 1677 aan, *De Nagelate Schriften* van B. d. S.

De Nagelate
SCHRIFTEN

Van
B. D. S.

Als

ZEDEKUNST,
STAATKUNDE,
VERBETERING van 't Verstant,
BRIEVEN en ANTWOORDEN.

Uit verscheide Talen in de Neder-
landse gebree.

Gedrukt in 't Jaar M. DC. LXXVII.

Van deze voorgenomen nieuwe editie zijn inmiddels drie delen verschenen, verzorgd door dr. F. Akkerman en Steenbakkers. Bij de Presses Universitaires de France ('Groupe de recherches spinozistes', zie: <http://www.cerphi.net/spip.php?rubrique10> en [http://www.uu.nl/faculty/humanities/nl/Onderzoek/onderzoekinstututen/zeno/onderzoek/geschiedenisvande filosofie/de17eeuw](http://www.uu.nl/faculty/humanities/nl/Onderzoek/onderzoekinstututen/zeno/onderzoek/geschiedenisvande filosofie/Pages/de17eeuw.aspx?refer=/faculty/humanities/NL/Onderzoek/onderzoekinstututen/zeno/onderzoek/geschiedenisvande filosofie/de17eeuw)) werd voor 2012 een nieuwe kritische editie voorzien van de *Ethica*. Problematisch – zo geeft hij aan – was in dat verband de vondst in juli 2011 door Pina Totaro en Leen Spruit (zie: <http://www.nrc.nl/nieuws/2011/05/26/onbekend-handschrift-van-spinozas-ethica-gevonden/>) van een manuscript van Spinoza's *Ethica* in de Vaticaanse bibliotheek, een afschrift van de autograph uit 1675. En derhalve belangwekkend om reden dat de *Ethica* uit de *Nagelate Schriften* een bewerking is van de posthume tekstverzorgers.

Aandacht voor de tekstuele kwaliteit van het 17de eeuwse Nederlands in allerlei geschriften hadden voor het eerst Johannes

De Nagelate Schriften van B. de Spinoza

van Vlooten, auteur van meerdere werken over Spinoza, o.a. *Baruch Spinoza, zijn leven en schriften in verband met zijn en onze tijd*, 1862, en Jan Pieter N. Land, hoogleraar wijsbegeerte en oosterse talen Universiteit van Amsterdam en Leiden, auteur van *Leibniz und Spinoza*, 1891. Door hen o.a. werd opgemerkt dat de 17de eeuwse Nederlandse filosofische vaktaal geen wetenschappelijk taal is.

Tijdens de presentatie (foto: Boriana Ivanova)

Spinoza begon aan zijn Ethica te Rijnsburg, in het huidige Spinoza-museum, maar onderbrak deze ca. 1670 van-wege diens Tractatus theologico-politicus,

Tijdens de presentatie (foto: Boriana Ivanova)

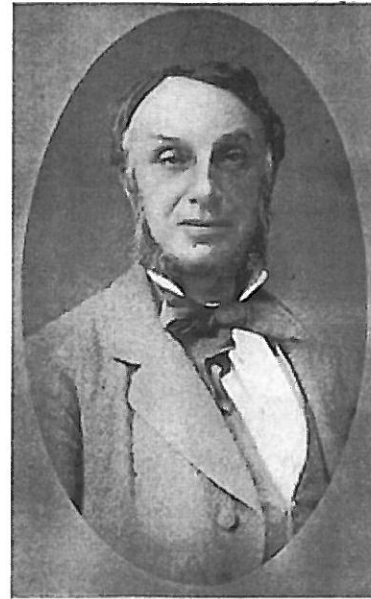
welke in dat jaar anoniem verscheen en in 1672 zelfs verboden werd. De Ethica bestaat uit drie met elkaar samenhangende onderwerpen: god, de oorsprong van de ziel en de oorsprong van de aandoeningen/hartstochten, welk laatste onderwerp - de laatste drie hoofdstukken bestrijkend - in het laatste hoofdstuk uitmondt in de stelling dat de macht van de rede over de hartstochten leidt tot de menselijke vrijheid.

Jan Pieter N. Land (1834-1897)

Een jaar nadat Spinoza zijn voltooid bezocht Tschirnhaus Zschirnhaus geeft aan Van getraind kopiïst bij uitgever aldaar tevens ook werkzaamheden verrichtte, het maken van een kopie. De Gent bevat evenwel veel

zogeheten

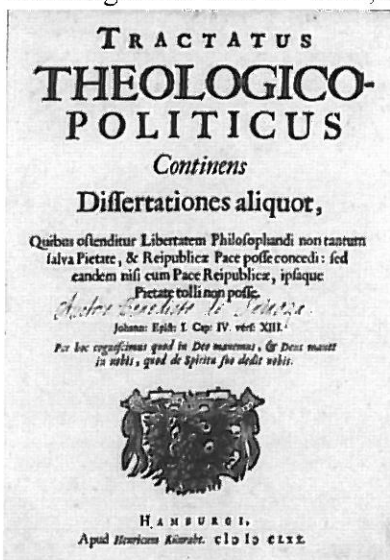
Johannes van Vlooten (1818-1883)

Walther von Görlitz, zijn doorkruiste met vele 1674 met vloed is terug te fische werk

Ethica had Spinoza. Gent, een Riewertsz, die redactionele op-dracht tot kopie van Van fouten en

‘Sofortkorrekturen’.

In het in de Vaticaanse bibliotheek gevonden document treft men een katernsignatuur aan: E en F, afkomstig van Van Gent en gemaakt bij Riewertsz.

Tschirnhaus, die C. Oldenburgh (diplomaat annex filosoof, 1618-1677) en G.W. Leibniz (1646-1716) had bezocht en wist van Leibniz' interesse in Spi-noza's Ethica in verband met diens eigen monadenleer, is in de zomer van 1677 te Rome. Daar ontmoet hij Nils Stensen (Steno (Lat.), 1638-1686), anatoom en lutheraan, die Spinoza kende uit de tijd dat hij te Leiden studeerde bij Francis-cus de le Boë Sylvius. Steno beschouwde Spinoza's Ethica als een gif, een besmettingsbron, waarvan de publicatie verhinderd diende te worden. Via Tschirnhaus kreeg Steno, die zich bekeerde tot het katho-licisme, een exemplaar van de Ethica in bezit, waarmee hij als exponent van de Contra-reformatie naar het Officie, lees: de Inquisitio, stapte, welke een procedure startte, die leidde tot plaatsing op de Index in 1680. De Opera Posthuma waren intussen al gedrukt. De Vaticaanse

Ehrenfried Walther von Tschirnhaus (1651-1717)

Index werd overigens pas in de jaren zestig van de twintigste eeuw opgeheven.

Van het door Pina Totaro en Leen Spruit gevonden Vaticaanse exemplaar van Spinoza's Ethica, een manuscript, geen autograaf, is een kritische editie bezorgd via Brill (zie: <http://www.knir.it/nl/nieuws-mainmenu-35/archief-mainmenu-47/306-the-vatican-manuscript-of-spinozas-ethica.html>). Waar het volgens Steenbakkers nu om gaat is om op basis van een beredeneerde vergelijking volgens een stemmatische methode (bronreconstructie volgens philoloog K. Lachmann, 1793- 1851) van dit Vaticaanse manuscript en de Ethica uit de Opera Postuma te komen tot een ethica zoals Spinoza zich die bij leven had gewenst.

Teneinde te komen tot een wetenschappelijk geannoteerde kritische editie van Spinoza's werken zoals beoogd door de 'Groupe de recherches spinozistes', waar Steenbakkers deel van uitmaakt, dienen in deze vergelijking alle edities van Spinoza's Opera Postuma betrokken te worden, welke in de 19de eeuw het licht zagen sinds Jacobi's in 1785 anoniem gepubliceerde boek *Über die Lehre des Spinoza in Briefen an den Herrn Moses Mendelssohn* de 'Pantheïsmustreit' inluide.

Alumnukjes

Philosophers' Rally

16-17 mei is het weer zover; meer info: www.philosophers-rally.nl/

Studium Generale

Het SG is iedereen ongetwijfeld welbekend (www.sg.uu.nl/). Wist u dat u ook bijeenkomsten kunt terugzien op www.sg.uu.nl/terugzien/?

Bestuur

Oproep: uw emailadres voor ontvangst van de nieuwsbrief

Het bestuur heeft u in februari 2012 gemeld dat vanaf oktober 2012, de nieuwsbrief niet meer per post, maar per mail bezorgd wordt. Indien u leden kent die deze nieuwsbrief niet ontvangen hebben, vraag hen dan om hun **emailadres te mailen aan Lies de Regt**. (Emailadressen: zie colofon.)

Oproep: Autarkeia zoekt nieuwe bestuursleden

Het bestuur van Autarkeia zoekt twee nieuwe bestuursleden. Boriana is naar Bulgarije getrokken, zij zal ons wellicht af en toe verblijden met een stukje van onze 'buitenland-correspondent'.

De voorkeur blijft uitgaan naar mensen met internet-vaardigheden, met belangstelling voor het modereren van digitale discussies en met een verleden als bestuurslid, liefst voormalig FUF-lid of FUF-bestuurslid. Het eerste is van belang omdat ook Autarkeia 'met de tijd meegaat' en meer digitaal zal gaan opereren. Het laatste is van belang, omdat Autarkeia een goede relatie met de FUF wil onderhouden. Het is verder nuttig om woonachtig te zijn in Utrecht of de directe omgeving, dat maakt het bestuurswerk gemakkelijker wat betreft reistijden voor de 2 à 3 vergaderingen die het bestuur per jaar heeft.

Als tijdsinvestering voor het bestuurswerk moet gerekend worden op ongeveer een dagdeel per kwartaal maar dat is ook afhankelijk van de taken die gekozen en opgepakt worden. Voor meer inlichtingen en vragen kunt u terecht bij John of Bernard. Kandidaten worden verzocht zich bij Lies de Regt te melden.

Oproep: Adreswijzigingen

De leden van Autarkeia worden dringend verzocht adreswijzigingen zélf door te geven aan de secretaris, Lies de Regt (adres: zie colofon). Idem, vanaf nu ook de wijzigingen van uw emailadres.

Nieuws: nieuwe uu-website

Goed nieuws: Autarkeia heeft weer een webstek op de UU-servers: <http://autarkeia.wp.hum.uu.nl/>, met dank aan enkele doortastende mensen! De eerder genoemde web-pagina www.bjervn.dds.nl/autarkeia bevat een link die naar de uu-pagina doorleidt.

Column

OIKOS, het 'huis' van de klassieke wetenschappers in Nederland

Taco Walstra

Zes Nederlandse universiteiten hebben veel van hun onderzoeksactiviteiten op het gebied van klassieke letteren ondergebracht in de onderzoeksschool OIKOS. Zo is ook de klassieke wijsbegeerte in Utrecht vertegenwoordigd in een van de kamers van OIKOS. Coördinatoren op de verdieping “ancient philosophy” zijn Keimpe Algra en Frans de Haas (Universiteit Leiden). Twee onderwerpen vormen volgens de website (<http://www.ru.nl/oikos/research-groups/ancient-philosophy>) doel van het OIKOS onderzoeksprogramma: (1) de fragmenten van oude, verloren gegane teksten uit secundaire bronnen, met name fragmenten van de oude Stoa en (2) 'analysis of ancient philosophical problematics'.

Het eerste onderwerp klinkt al aardig als het persoonlijke belangstellingsdomein van Algra c.s. Er is ook sprake van een nieuwe editie met fragmenten die uit allerlei bronnen worden gedestilleerd. Het tweede onderwerp lijkt in eerste instantie zo ongeveer iets te zijn als “en de rest van de antieke filosofie”, maar dat is natuurlijk niet helemaal zo. De beschrijving die de website geeft is wel enorm breed, waarschijnlijk om verschillende onderzoeksrichtingen open te houden, maar onderzoek naar bijvoorbeeld presocratische filosofie behoort er kennelijk niet toe. Enige nadruk is duidelijk op de hellenistische periode, wat weer in het verlengde ligt van het eerste onderwerp. Het is dus ook niet zo gek dat m.n. Romeinse filosofie, zoals die van Seneca weer in de belangstelling staat. Tenslotte is Seneca als schrijver van stoïcijnse filosofisch gedachtegoed interessant, omdat daar nog aardig wat van overgeleverd is en hij kennelijk nog de beschikking had over bronnen uit de hellenistische tijd die nu verloren zijn. Probleem is dat Seneca een nogal eigenzinnige richting tentoonspreidde in zijn denken en om die reden zelfs lange tijd als irrelevant voor de filosofie is afgeschreven, omdat hij slecht was onder te brengen bij andere filosofische richtingen. Daar denkt men tegenwoordig anders over en daarom zien we diverse publicaties over Seneca verschijnen die opnieuw zijn filosofische gedachtegoed proberen te plaatsen.

Toen ik vorig jaar voor de bijeenkomst van Autarkeia het zaaltje op de Uithof binnenstapte waar de lezing over Seneca door Teun Tielemans gehouden zou worden, dacht ik even dat ik in de verkeerde zaal was aangeland; zo'n enorme toeloop was er nog nooit geweest. Kennelijk was men massaal op de lezing over de stoïcijnse filosoof afgekomen, ook al had het merendeel van de aanwezige alumni niets met filosofie van doen. Seneca maakt kennelijk een revival door.

Dat Seneca populair is zien we ook aan het examenprogramma Latijn van de middelbare school voor 2012-2013 waar de schrijver centraal staat. Voor wie zijn kennis van het Latijn wil oprispen met teksten van Seneca is een aardige examenbundel verschenen bij Eisma Edumedia: *Filosofie als levenskunst, brieven en passages uit de dialogen van Seneca*.

Uiteraard heeft OIKOS ook wat over Seneca opgeleverd. In de online database van de bibliotheek van de universiteit Utrecht kun je enige proefschriften en afstudeerscripties vinden die Seneca tot onderwerp hebben:

<http://igitur-archive.library.uu.nl/search.php?language=nl&qry=seneca>

Daar vind je bijvoorbeeld de dissertatie van Irene Conradie: *Seneca in his cultural and literary context: selected moral letters on the body*. Er is nog veel meer interessants in dat archief, dus neem er vooral een kijkje ook in de aangeleverde artikelen in diverse tijdschriften. Wanneer je per sé een bepaald tijdschriftartikel zou willen lezen en geen toegang tot de online inhoud hebt, ben ik bereid om een poging te wagen vanaf mijn werk, waar ik meestal wel toegang heb, en je het als pdf toe te sturen (t.r.walstra@uva.nl).

Wil je meer lezen over de filosofie van Seneca loont het de moeite om *Brad Inwood, Reading Seneca*, Oxford University Press, 2005 eens te lenen in de bibliotheek of aan te schaffen. Dat is in feite een herdruk van allerlei artikelen die in de loop van de jaren over Seneca van de hand van de auteur is verschenen en op onderwerp is gerangschikt. Een absolute aanrader.

Naast de standaard uitgaven van teksten van Seneca, waarvan een enorme hoeveelheid in diverse talen is uitgegeven, is een klein, goedkoop boekje met nadruk op de stoïcijnse filosofie zeker ook de moeite waard: *Die Philosophie der Stoa*, gele reclame. Helaas niet een tweetalige uitgave zoals dat vaak bij Reclam gebeurt, maar een prachtige bloemlezing met goed commentaar. (€ 9,- bij Die weisse Rose in Amsterdam voor de Duitse prijs).

Quo vadis?

Terug van weggeweest

Boriana Ivanova

Sinds januari dit jaar wonen we in Bulgarije. Mijn man, ik en ons kindje David (dat geboren werd op 10 december 2012) zijn vertrokken uit Nederland. We wonen in het vakantiehuis van mijn ouders in het Konjovska-gebergte op circa 60 km afstand van Sofia. We willen ons kleintje in de natuur laten opgroeien, in de frisse lucht en met gezond eten. We gaan ook zelf groenten verbouwen. En zoals Rousseau zou zeggen, blijft David zo een tijdje weg van de slechte invloeden van de grote stad. Het is zijn lachje en de manier waarop hij naar mij kijkt dat mij de meest gelukkige moeder ter wereld maakt en mij weghaalt van alle ijdelheid.

Wat leert de filosofiestudent?

Vanaf het cursusjaar 2012/2013 ging het onderwijsmodel bij de UU op de schop. Het zal even de vraag zijn wat dit betekent voor het 'volgen' van het hedendaagse studiemateriaal. De vorige keer is de literatuur van de 'Majorgebonden cursussen - verplichte keuze', aangekondigd maar de "studiegids" op internet is veranderd, waardoor het lastig wordt om systematisch het grondplan te blijven volgen. Bij de keuze voor het huidige onderwijsaanbod, valt de blik op de *academische master*, daar melden de diverse cursussen naast readers (zie <http://readers.library.uu.nl/>), de volgende boeken:

- Ralph Wedgwood, *The Nature of Normativity*. Oxford, Clarendon Press, 2007
- Joseph C. Pitt, *Theories of Explanation*., Oxford University Press, 1988
- Jonathan Israel, *Radical Enlightenment*, Oxford: Oxford UP, 2001
- James Schmidt (ed.), *What is Enlightenment?*, Berkeley, University of California Press, 1996.
- Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, *Dialektik der Aufklärung*. Amsterdam, Querido, 1946.
- Brian O'Connor, ed., *German Idealism: An Anthology and Guide*, Edinburgh: Edinburg University Press, 2006.
- Rüdiger Bubner, ed., *Deutscher Idealismus*, Stuttgart: Reclam (Philosophie in Text und Darstellungen. Bd. 6)
- Margolis & Laurence, *Concepts*. MIT Press, 1999
- Dwight Furrow, *Against theory. Continental and analytical challenges in moral philosophy*
- Christopher D. Manning and Hinrich Schütze, *Foundations of Statistical Natural Language Processing*. MIT Press 1999.
- M. Fernandez: *Models of Computation (An Introduction to Computability Theory)*. Springer, 2009
- Jack Copeland, *Artificial Intelligence: a philosophical introduction*. Oxford, Blackwell. ISBN: 9780631183853

Internet Philosophie?

Het trefwoord 'philosophy' levert inmiddels al ongeveer 82,5 miljoen treffers op, inclusief een firma die zo heet en smeerseltjes verkoopt. Krenten? Steeds vaker zoek ik originele teksten. Naast de mij bekende gutenberg.org en constitution.org zie ik bijv. <http://philosophy.eserver.org/texts.htm>. Laatst was de oogst voor de 'Phänomenologie des Geistes'

<http://ia700307.us.archive.org/26/items/phnomenologied00hege/phnomenologied00hege.pdf>, of per hoofdstuk:

<http://gutenberg.spiegel.de/buch/1656/1> of per pagina:

www.gutenberg.org/catalog/world/readfile?fk_files=2900265

En een encyclopedie van de filosofie (<http://www.iep.utm.edu/h/> (*peer reviewed*) of <http://plato.stanford.edu/>) is ook erg handig als aanvulling op de geselecteerde naslagwerken in mijn boekenkast. Overigens;

www.philosophypages.com/ zit ook in de selectie en sinds 2010 toen Autarkeia hierover voor het eerst berichtte, is deze *one stop* site spreekwoordelijk wel gegroeid.

===#===